

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

20 Inuento[rum] (Find narren) Sunt viginti genera inuenientiu[m]:
quo[rum] aliq[ui] sunt fatui/ alij non: sicut ibidem deducitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Turba. XIX VII

libi sunt dicēda/in occulto edas:nec ea q̄ paucis sunt reuelāda/in ma-
nifesto studeas p̄alare. Nō sic stultus/q̄ differētiā locorū nō h̄: vbiq̄
blaterat: signū plane sue stulticie est. ait Ecclus: Stult⁹ v̄ba multip-
cat. signū imbecillitatis. Hiero. Inē canes q̄ infirmior ē magis latrat
Quarta nola est: nō p̄siderare qm̄. Stultus tps̄ non obseruat: sed sa-
picns nouit/qz est tempus loquēdi: est ⁊ tempus tacēdi. Et quādo
(in q̄s) est tempus tacēdi: Tunc p̄mo/ si alius loq̄ incipit: sed fatuus
non tacet etiā loquētibz alijs: quales crāt de q̄bz Job: Qui me audie-
bant nō expectabāt sn̄iam meā. Secdo est temp⁹ tacēdi/ cū te malitios⁹
sis obsessum videris. Vñ Salomon: In auribz insipientiū nō loq̄ris
ne forte despiciāt doctrinā eloquij tui. Insipientes appellat incorrigibi-
les ⁊ obstinatos/ q̄bz desipit q̄cqd̄ dei est. Tertio est tps̄ tacēdi/ qm̄ in
p̄sortio seniorū ⁊ maiorū p̄uersaris. Vñ Ecclus: In medio magnatorū
loq̄ nō p̄sumas. Sic sic sapiēs obseruat tps̄ tacēdi: sed ⁊ loq̄ndi tps̄
obseruat. Sapiēs em̄ eq̄ cauet/ vel ne in eo tpe qm̄ loq̄ dz p̄ negligentī-
am sileat/ vel ne in omni tpe qm̄ loq̄ decet p̄ licentiā p̄cessam in multis
loq̄um cadat. Non sic stultus obseruat tps̄: ideo q̄cqd̄ etiā pulchri dis-
xerit turpe reddit. vñ Ecclus: Ex ore fatui reprobabit̄ parabola/ eo q̄
nō ēt eam tempore suo.

Quinta nola est: nō p̄siderare qualr loquaris. Debet obseruari ne
cū qd̄ loquamur/ cui/ vbi ⁊ qm̄/ sed ⁊ modus in gestu/ sono ⁊ scātōne.
Primo in gestu: sit gest⁹ tu⁹ modestus: nō brachiū p̄ncias/ nec digitus
extendas. Rep̄bendit em̄ Salomon apostatā q̄ digito loq̄t. Secdo in
sono: sit sonus tu⁹ in loq̄ndo suavis/ nō clamorosus/ nō tumultuosus:
vt docet Seneca: Vox tua sine clamore sit: incessus tuus sine tumul-
tu. Tertio in scātōne: sit v̄bi tui scātio verax/ non sophistica: qz q̄ sophi-
stice loq̄t/ odibilis est: vt d̄t Ecclus. Qualitas (ait Hugo) i. mod⁹ lo-
quēdi in tribz p̄stat: vt loquentis gestus sit modestus ⁊ humilis/ so-
nus dimissus ⁊ suavis sermo/ verax ⁊ dulcis. Modestiam debet hab-
bere gestus loquentis: vt nec inordinate/ nec impudice/ nec turbulen-
ter inter loquēdū membra moueat: neqz oculoꝝ nutibz/ aut aliqua
indecenti p̄firmatōe/ siue transformatōe vultus placorem sui sermo-
nis imminuat. Sonus dimissus/ ne in strepitu ⁊ immoderata clas-
mositate auditores aut terreat aut offendat. Sed ⁊ cuz v̄tate necesse
est/ vt sermo loquētis dulcedinē habeat: qz sepe etiā v̄ritas auditori
amara efficit: si aut sine rōne/ aut sine delectatōe p̄tra cum p̄feratur.
Rogemus dñm.

Ser. v. post Sculi. xxij. Martij.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl. i. Evangelium.

D iij

Inuenientium

Uicesima turma stultoz est inuenientiu (find narren) Ue-
rum sunt in magna differētia: nō em̄ oēs sunt stulti. Pri-
mi sunt q̄ inueniūt lapides p̄ciosos aut gēmas aut sista-
lia/q̄ in nullius vnq̄ bonis fuerūt: sicut inuēta in litore
maris. z illa restituere nō oportet. Sec̄di inueniūt feras (wildpret) sas-
nas/liberas/fere p̄sus (gantz wild wiltpret) aialia/volucres aut pis-
ces. Nec illas restituere optet: q̄ in nullius bonis sunt: z vadūt q̄ vos
lūt: ideo naturali rōne capiēti p̄cedunt/siue capiat in suo fundo/siue
in alieno: lz is q̄ alienū fundū ingredit̄ venādī aut aucupādī ḡa/possit
a dño fundi p̄hiberi ne ingrediat̄. Et est capiētis q̄dī sua custodia
coercet: sed in libertatē reddīt/q̄n oculos effugit capiētis. Insti. de. re.
di. §. fere. Et q̄d de dñis/q̄ subditis oculos eruūt feras capiētibus: Ut
de Gabriel. dist. xv. quarti. q. v. p̄clusionē. v. z in Policrato. li. j. ca. iij.
Tertij inueniūt feras vulneratas/ita vt capi possint. Si bestia fera sit
ita vulnerata vt capi possit/statim esse intelligit̄ vulnerātis/dū tñ caz
p̄sequat̄. Q. si desierit p̄seq̄/definit illius esse: z fit occupātis/nisi sec̄
sit de p̄suetudine: q̄ tñ stabit̄ p̄suetudini. Similr si essent capti in res-
ti alieno/nō credo q̄ sint accipiētis. fm glo. in. l. in laqum. ff. de acqui-
do. z insti. de. re. diui. §. singuloz. Licet rigor iuris videat̄ velle q̄ sint
capiētis: abidē ait Angelus. Quarti inueniūt feras siluestres/lz do-
mesticas: q̄ sunt fere naturalr/ sed accūtalr mansuefacte (gezempt) bis-
pedes siue volatiles: sicut pauones/colūbas/apes in alueo. Hmōi tā
diu sunt possidentis q̄dī hñt animū reuertēdi. Sed si his aufugiāt
nec horis debitis nō impeditē reuertunt̄/sunt capiētis: q̄ p̄suetudo
inducit p̄ binum actum: z sic nō dicunt̄ habere animū reuertēdi. Ue-
rum si q̄s aucupet eramen apū in arboribz cuiuscūqz z etiā fauū/fur-
tum non p̄mittit: lz dñs arboris possit ingredientē p̄hibere: nisi eras-
men fuerit in suo alueo receptū vel ipm̄ p̄sequat̄: sicut de pauonibz et
colūbis. dicta insti. §. apum z se. **Q**uinti inueniūt feras siluestres/
domesticas/quadrupedes: quales sunt cerui z cuniculi/z alie fere q̄
hñt de p̄suetudine ire z redire ad certū locū. De illis talis regula ap̄
probata est: vt eius vsqz adeo esse intelligant̄ q̄dī habeāt animū re-
uertēdi/z nō vltra: z cum reuertēdi vident̄ desinere habere/cū reuertē-
di p̄suetudinē deseruerint. dicta insti. §. ceruos. Si at̄ sunt inclusa in
pratis vel in alijs locis/furtū p̄mitteret̄. Et idē de piscibz ar. d. §. apū
ait Rosella. **S**exti inueniūt aialia naturaliter domestica māsueta
(gantz zam) vt gallinas/anferes z hmōi. Nec etiā si aliquo casu turba-
ta euolauerint: z a p̄spectu dñi sui effugerint: quocūqz loco sint/dñi eē
sui intelligunt̄: z q̄ animo lucrādi retinet̄/furtū p̄mittit: z capiētis es-
tencē restituere cū fructibz/puta ouis z hmōi. §. gallinaz. d. insti. **S**e-
ptimi inueniūt terram (Landwerd) Insula nata in mari est occupan-
tis: in medio vero fluminis est communis habentibz p̄edia iuxta flū.

men ex vtraq; parte: si vero non est in medio/est illius cuius est primis
 or. Ager vero a flumine diuiso circūdatus remanet cuius erat: et si flus
 men mutet aluicū: primus alueus efficit eorum q̄ p̄dia circa eum habet/
 et secundus alueus est publicus. Et si reuertit ad primū/secundus alueus
 us erit eorum q̄ habent p̄dia circa eum. Similiter ager inundatus aqua
 ipsa recedente/remanet eius cuius erat. Nec habent insti. de re diui:
 §. insula. Et sic serua/nisi consuetudo sit in contrarium vel statutū: ait An
 gelus. Octauū inueniūt thesaurū. i. coadunationē rerū mobilium ab
 scōditam: quā ignorant possessores seu dñi. p̄ter vetustatē tempor
 ris. inueniunt in q̄ in suo solo arte magica/divinatōib; vel alijs illi
 cius modis. et thesaurus erit fisci. Rosella. Non inueniūt thesaurū
 in suo solo sine talib; modis illicitis: et est inuētoris. Dicim; inueni
 unt thesaurū in solo alieno casu fortuito: et dimidius est inuētoris et di
 midius dñi loci. Undecim; inueniūt thesaurum in solo alieno/data
 opa siue q̄ studiose q̄siuit: et totus erit dñi loci/etiā si cum voluntate **S**
 dñi req̄reret: vt in Rosella. ditiōe inuēta. Duodecim; inueniūt thes
 aurū in loco sacro vel religioso casu fortuito: et totus erit inuentoris/
 fm̄ glo. xxiij. q. v. si qd̄ inuenisti. S; non est ver; fm̄ Angelū/sec̄d̄ erit
 fm̄ distinctōem p̄dictam: vt exp̄sse patet in dicta insti. §. thesauros.
 Tredecim; inueniūt thesaurū in loco publico fisci vel ciuitatis: et dimi
 dius erit eius et dimidius fisci vel ciuitatis. §. thesauros. vbi supra.
 Quartidecim; inueniūt aliqua q̄ fuerūt de p̄p̄quo in dño alicui?
 sed p̄dita incēdio vel ruina: et tales tenent restituere. Quintidecim; in
 ueniunt amissa per naufragium: et tenentur restituere. Habēt grandē
 nolam q̄dam p̄ncipes/q̄ naufragos spoliāt et afflictōnem addūt affli
 cto: p̄tra oēm iustitiā/neq; consuetudo eos excusat. Sextidecim; inue
 niūt tactata in mare causa nauis alleuāder: et hi silt tenent restituere.
 Decimiseptim; inueniūt ligna in agris suis/ad q̄s ea vis fluminis
 impulit: tenent ea nō recipere: q̄ simile p̄ori casui. sed denūciant dño q̄
 tollat vel p̄ derelicto habeat: vide in Rosella. furtū. §. xvij. Decim;
 octauū inueniūt res habitas p̄ derelictis: illas p̄nt vsucapere. Dia cū
 q̄ a. §. xiiij. inclusiue vsq; huc dicta sunt intelligūt/nisi tales res habe
 rent p̄ derelictis: dic vt Angelus. inuēta. et Rosella. furtū. §. xvij. Des
 cim; non inueniūt res alienas nō habitas p̄ derelictis: easq; recipiunt
 aīo restituēdi dño: et illi nō male faciūt: sed sint cauti ne arguantur
 furti: vide in summistis. Sed nunq̄d tenet q̄s leuare inuēta: an possit
 sana p̄sciā p̄transire: Q; nō possit arguit: q̄ d̄ Exod. xxiij. Si videris
 bouē aut asinū fratris tui errātem. et Deut. xxiij. simile habet: cōgita
 de solutiōe. Sc̄d̄o inueniūt res et animo lucrādi eas recipiūt: hi sunt **T**
 p̄ncipales in hac turba fatuoz. Vere fatui: putāt cū q̄ eis deus p̄ui
 derit: et diabolus eos decepit: fm̄ quod br̄s Hieronymus asserit sup
 Leuit. Et habet. xiiij. q. v. Multi sine peccato putant esse si aliēnum

Correptorium

quod inuenerint teneant: et dicunt: Deus mihi dedit. Discant hoc p̄c̄
et carū simile esse rapine: si q̄s inuenta nō reddat. Mira fatuitas: putas
q̄ tibi liceat metere q̄d nō seminasti? Et q̄s q̄so pecuniā hāc semina-
3 uit: tu ne an alius? Si nō tu: tu q̄ cur metere niteris? Putas inde te et
tuos victuros: et panē vite inuenisse: et inuenisti morte. Acciditq̄ tibi
q̄d lupo et eremite/de q̄ legimus: q̄ cū in agro thesaurū inuenisset/ex-
clamauit obstupescēs: eheu morte inueni. et ytiq̄ q̄d sibi anim⁹ p̄sage-
bat inuenit. Quippe q̄d q̄dam nebulō illic p̄trāsicens/cū audisset access-
sit et eremita occidit: ut solus totū thesaurū possideret: neq̄ cū eremi-
ta diuideret. Et lupo inueniēs balistā telam/chorā cū rodere uellet
4 sagitta p̄fossus est. Gaudebat de inuēto et morte sensit: ut legit̄ in pa-
rabolis antiq̄ pictis: sicut habes in cap. iij. Non est mortale inuē-
ta lucrifacere/nō ignominiosū/neq̄ pctm̄ grande: nō est tā in honestū
inuenire et retinere/quale est furari et rape. Audisti Hieronymū de ra-
pina: audi et Ambrosiū. Si q̄d inuenisti et nō reddidisti rapuisti: quā-
5 tū potuisti fecisti: q̄ plus nō inuenisti. q̄ alienū negat: si posset et tolle-
ret: deus cor interrogat nō manū. Sed q̄d agam inq̄s: Hoc age. Si
nouisti cuius sit res q̄ nō habet p̄ derelicta/eidē restitue/aut eius here-
ditib⁹ si nō uiuit. Si nescis cuius sit/fac denūciat̄ publice: et si post non
p̄paret cuius sit/crogato ea in paupes eo modo sicut alia uage restitui-
tōis. vel si tuip̄e paup̄ es/retinēbis auctoritate ep̄i vel tui p̄fessoris s̄m
Raym̄. et orabis p̄ illo cuius erat. Si rō p̄babilr potes p̄sumere/q̄d
dñs habebat eam p̄ derelicta: sic poteris visu cape. l. ibidē. q̄d. ff. p̄ de-
reli. Sed quō hoc/et q̄b⁹ signis p̄sumi possit: uide summistas. S; pa-
rum de magnis faciūt p̄sciam/sed de puis inuētis. Sicut eques ille q̄
6 nucē baliste inuenerat/de illa p̄fitebat q̄ nō restituerat: ceter⁹ de rabi-
nis et furtis nihil. Quod facis fac citius frater: neq̄ differas inuenta
reddere: q̄ piculū grāde in dilātōe: q̄ quāto magis differas/tāto diffi-
cilius reddis. Igit̄ in nouitate restitue: et pueros mos castiga si aliq̄d
7 inuentū attulerint: dic q̄d Tobias: Videte ne furtiuus sit. Si sic fecis-
set/et inuēta nō accepisset. Achor/nō fuisset lapidat⁹. Josue. vij. Recita
si placet. Cū igit̄ tot mala ex inuentoz lucrifactōe emergāt/merito et
summope est cauendū ab illa. Rogemus.

Feria. vi. post Oculi. xxiij. Martij.

Stultoꝝ infinitus est numerus. Ecc̄s. j. Euangelium:

Utesimā p̄ma turma stultoꝝ est correptoꝝ (Stroff narrē)
q̄ corripit̄ de his q̄ ip̄met faciūt. Qui p̄cipue in tria ge-
nera diuidunt̄. Primi sunt q̄ leges p̄dūt: et eas trasgrediē-
tes puniūt: q̄s tñ ip̄i minime obseruāt: de q̄b⁹ et eoz nos
his sup̄ius meminimus ab initio in secūda turma: de quoz numero